
ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА І СТРУКТУРНА ПЕРЕБУДОВА

УДК 338.439.02

ББК 65.32

Пена Т.В.

АГРОПРОМИСЛОВИЙ РИНОК: СТАБІЛЬНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Чернігівський державний технологічний університет,
кафедра менеджменту і державного управління,
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України,
14027, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95,
тел.: +3800462231651,
e-mail: cst@stu.cn.ua

Анотація. У статті досліджуються питання щодо обґрунтування стабілізації й подальшого прискореного розвитку ринку агропромислової продукції за рахунок заходів зі зміцнення його фінансового стану. Розглянуто один із важливих напрямів фінансового забезпечення функціонування основних сфер АПК – лізингової діяльності з розкриттям її сутності, ролі й шляхів підвищення інвестиційно-інноваційної стійкості регіональних ринків продовольчої продукції.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, ринок продовольчої продукції, фінансове забезпечення, лізингова діяльність, державне регулювання, стабільність.

Annotation. The article examines a range of issues related to the provision of stability and further advancement of the agricultural products' market by applying measures to strengthen its financial capacity. Analyzed is one of the important ways of financial support for efficient operation of the key spheres of the agro-industrial complex – leasing activities, with explaining of its essence, role and directions to enhance the investment-innovation stability of the regional food products markets.

Key words: agro-industrial complex, food products market, financial support, leasing activities, state regulation, stability.

Вступ. Масштабність трансформаційних процесів в економіці країни в період розширення ринкових умов господарювання зумовлює необхідність подолання рецесії та прискорення економічного зростання на основі впровадження нових організаційних форм і видів господарської діяльності, досягнень науково-технічного прогресу, наука, інтелектуального капіталу. Специфіка трансформаційної динаміки економічних процесів в Україні спричиняє активізацію діяльності регіональних господарських ринків, збалансований і пропорційний розвиток яких забезпечує ефективність відтворювальних процесів і зростання добробуту народу. У цьому плані значну роль поряд з ринками капіталу, робочої сили, фінансів, цінних паперів тощо відіграє агропромисловий ринок з його розгалуженою системою регіональних продовольчих ринків різного профілю, діяльність яких спрямована на підвищення рівня забезпеченості населення продуктами харчування, промисловості – сировиною в системі формування єдиного національного ринку, а механізм і процедура організації та здійснення управлінської діяльності в них є запорукою зміцнення інтеграційних зв'язків в єдиному економічному просторі країни. Основою формування та функціонування ринків продовольства є господарська діяльність головних сфер агропромислового комплексу (АПК), їх фінансова стабільність.

Постановка завдання. Україна є державою з унікальним аграрним потенціалом, ринок її агропромислової продукції має виняткове значення для населення та продовольчої безпеки держави. Розвиток економіки країни значною мірою залежить від результатів діяльності агропромислового ринку, який має великий потенціал, але слабо реалізується через низку перешкод внутрішнього й зовнішнього характеру. Різнопла-

новим питанням розвитку одного з домінуючих міжрегіональних територіально-виробничих комплексів, а саме – АПК, від збалансованого й ефективного розвитку якого, насамперед, залежить рівень забезпеченості населення продуктами харчування, приділялась і приділяється значна увага вітчизняних науковців. Це роботи таких учених економістів: П.П.Борщевського, І.І.Лукінова, А.Г.Мазура, П.Т.Саблука, В.П.Ситника, Л.Г.Чернюк, А.А.Чухно, О.М.Шпичака. Аналіз показав, що ця проблема має багато нерозв'язаних завдань. Так, питання фінансової стабільності функціонування АПК, регіональних ринків агропромислової продукції досліджені неповністю, недостатньо розробленими є й напрями підвищення фінансового забезпечення їх розвитку та стабільності, визначення механізму, запровадження заходів такого плану й джерел їх реалізації. Тому в розрізі досліджуваних завдань наша стаття, яка присвячена обґрунтуванню шляхів підвищення фінансової стабільності розвитку АПК і регіональних ринків продовольства з використанням одного з прогресивних видів підприємницької діяльності інвестиційно-інноваційної спрямованості – лізингу, є спробою заповнити цю нішу.

Результати. Упровадження економічних реформ, перехід на якісно нові рубежі розвитку передбачають створення відповідних умов для входження АПК у сферу стабільності з подальшим економічним зростанням. Агропромисловий комплекс країни є потужним поліструктурним інтегрованим утворенням, що об'єднує різні галузі, включаючи до свого складу сільськогосподарське виробництво (рослинництво й тваринництво), що створює сировинну базу та є основною ланкою АПК; галузі, що переробляють сільськогосподарську сировину; галузі, які створюють матеріально-технічні засоби для галузей АПК; галузі виробничої й соціальної інфраструктур.

На підприємствах АПК переробляється близько 80% рослинницької й понад 60% тваринницької продукції. Продукція АПК характеризується різноманіттям видів: у сфері сільського господарства, як основній його сфері, зернові культури – пшениця, жито, кукурудза, ячмінь, зернобобові, цукрові буряки, соняшник, овочі, фрукти, молочна й м'ясна сировина; у сфері харчової промисловості, його складовій, – олія соняшникова, цукор, борошно, молочна продукція, м'ясна продукція, кондитерські вироби, хлібобулочні продукти й т. д.

АПК, виробляючи значні обсяги агропромислової продукції (табл. 1), здійснює перевезення, зберігання, переробку сільськогосподарської продукції, постачання її споживачам, задовольняючи потреби населення в екологічно чистих продуктах харчування й товарах широкого вжитку. Продукція АПК реалізується в основному на продовольчих ринках, які являють собою сукупність економічних відносин, що склалися у сфері обміну з приводу реалізації товарів, продукції та послуг. Вони є складовими агропромислового ринку країни, що є складною економічною системою, стан, можливості якої визначаються чинниками, які охоплюють комплекс природно-кліматичних, організаційно-економічних, науково-технічних, соціальних і політичних умов функціонування продуктивних сил. Рівень його розвитку залежить від економічного потенціалу АПК, платоспроможного попиту населення, рівня виробництва продукції комплексу, ступеня розвитку ринкової інфраструктури, міжрегіональної інтеграції, характеру зовнішньоекономічної діяльності, рівня захисту внутрішнього ринку. Структуру його складають продукція сільського господарства, переробних галузей, а також продукція оптової й роздрібною торгівлі.

Варто відмітити, що основою формування АПК, функціонування ринків продовольства є агропромислова інтеграція – процес посилення виробничих зв'язків й органічного поєднання сільського господарства з іншими галузями, що займаються обслуговуванням сільського господарства та доведенням його продукції до споживача. В умовах ринкової економіки жорсткі регульовані державою відносини виявилися малоефективними, найбільш поширеними формами зближення економічних інтересів

сільського господарства та переробної промисловості є прямі господарські зв'язки, бартерні угоди, лізингові операції, різні форми державної підтримки в процесі виробництва й переміщення високоякісної агропромислової продукції.

Таблиця 1

Динаміка виробництва основних видів агропромислової продукції

	Роки			Зміни, %	
	2005	2007	2010	2010 до 2005, %	2010 до 2007, %
Сільськогосподарська продукція					
<i>Рослинництво</i>					
Зернові культури, тис. т	38 016	29 295	39 271	103,3	134,1
Буряки, тис. т	15 468	16 978	13 749	88,9	81,0
Соняшник, тис. т	4 706	4 174	6 772	143,9	162,2
Рапс, тис. т	285	1 047	1 470	515,8	140,4
Соя, тис. т	613	723	1 680	274,1	232,4
Картопля, тис. т	19 462	19 102	18 705	96,1	97,9
Овочі, тис. т	7 295	6 835	8 122	111,3	118,8
Плоди і ягоди, тис. т	1 690	1 470	1 747	103,4	118,8
<i>Тваринництво</i>					
М'ясо, тис. т	1 597	1 912	2 059	128,9	107,7
Молоко, млн т	13,7	12,3	11,2	81,8	91,1
Яйця, млн шт.	13 046	14 063	17 052	130,7	121,3
Шерсть, тис. т	3,2	3,4	4,2	131,3	123,5
Продукція харчової промисловості					
М'ясо, ковбасні вироби, м'ясні напівфабрикати, тис. т	1 075,4	1 480,6	1 443,1	134,2	97,5
Соки, тис. т	320,1	567	440,3	137,6	77,7
Молоко оброблене, тис. т	864	863	801	92,7	92,8
Сири й кисломолочні продукти, тис. т	856,5	870,6	764,5	89,3	87,8
Борошно й крупи, тис. т	3 286	3 226	2 972	90,4	92,1
Цукор білий кристалічний, тис. т	2 139	1 867	1 805	84,4	96,7
Пиво, млн дал	238	316	310	130,3	98,1
Мінеральні води, млн дал	114,8	160,5	143,4	124,9	89,3
Безалкогольні напої, млн дал	169	196	148	87,6	75,5

За даними Державного комітету статистики України.

Виробництво продукції АПК характеризується стабілізаційною тенденцією та помітним зростанням окремих її видів. Так, за останні роки (2007–2010) збільшилося виробництво продукції рослинництва (зернових – на 34,1%, соняшнику – на 62,2%, овочів і плодів – на 18,8%). Серед продукції тваринництва зросли масштаби виробництва м'яса на 7,7% при зниженні обсягів виробництва більшості видів продукції переробної промисловості.

Негативні тенденції, що склалися в АПК, зокрема, у переробній його сфері, які гальмують і знижують активність регіональних продовольчих ринків, зумовлені рядом причин організаційного, управлінського та фінансового характеру й потребують розробки та впровадження нових прогресивних організаційних ринкових форм господарювання.

Незадовільний стан в АПК і його регіональних ринках спричинений відсутністю еквівалентного обміну між продукцією сільського господарства та товарами й послугами, що їм надаються, згортанням інвестиційної діяльності, розрухою матеріально-технічної бази та зниженням науково-технічного рівня його сфер. Тому виникли велика заборгованість сільськогосподарських товаровиробників, збитковість агропромис-

лового виробництва, бартеризація, ускладнення кредитної системи та товарно-грошових відносин, які гальмують розвиток ринку агропромислової продукції.

Подальший розвиток АПК, зміцнення та розширення функціонування регіональних ринків продовольчої продукції зіткнулися з важливою проблемою – нестачею фінансових ресурсів. Основні джерела фінансового забезпечення цієї важливої сфери діяльності, а саме – використання власних коштів підприємств АПК, запозичених коштів і надходжень від держави, є незначними й тому слабодієвими.

Фінансовий аспект функціонування АПК і ринку агропромислової продукції через його важливість потребує визначення їх фінансового потенціалу й фінансових ресурсів. Фінансовий потенціал як узагальнена характеристика ресурсів, прив'язаних до часу й місця, є сукупністю відносин з приводу руху фінансових ресурсів в обігу підприємств, організацій, а також фінансових ресурсів, які можуть бути залучені кредитною системою в господарській обіг, додатково створені в результаті прискорення відтворювальних процесів. Потенціал є непростою сумою ресурсів, оскільки кінцевий результат залежить від сукупності взаємодіючих ресурсів, а поєднання і взаємодія структурних елементів фінансового потенціалу, який має забезпечити фінансову стабільність і динамічний розвиток АПК та його ринку, поки що не спостерігаються.

Фінансова нестабільність більшості підприємств АПК зумовлена саме скороченням інвестиційної діяльності, що не забезпечує навіть простого відтворення матеріальних благ. Вихід із такого скрутного стану можливий унаслідок відновлення повноцінного аграрного інвестиційного процесу, використовуючи прямі й опосередковані важелі регулювання із забезпечення формування достатньо високого рівня інвестицій за рахунок як власних, так і залучених коштів. Необхідно покращити інвестиційний клімат, інвестиційне середовище у сфері агропромислового виробництва, посилити привабливість, створити умови для залучення коштів зовнішніх інвесторів. Сприятливий клімат для інвестиційної діяльності потребує вирішення проблем фінансової стабільності підприємств АПК, яка наразі стримує фінансових інвесторів.

Нестача фінансових ресурсів зумовлює необхідність пошуку додаткових можливостей і форм залучення їх в агропромислову діяльність, у т. ч. шляхом формування нових організаційно-виробничих структур підприємницької діяльності ринкового типу. Серед них виокремлюється лізинг, який відіграє важливу роль, вирішуючи певною мірою фінансові проблеми його підприємств, зокрема, сільськогосподарського виробництва, поліпшуючи інвестиційно-інноваційну сферу всього комплексу. У країні у зв'язку з тим, що можливості бюджетного інвестування в аграрну сферу є обмеженими, питання розвитку лізингу стає все більш актуальним, а різні види лізингового бізнесу дозволяють деякою мірою задовольнити потребу аграрного виробництва в інвестуванні.

Однак до цього часу ринок лізингових послуг в Україні є слаборозвинутим, знаходиться на початковій стадії формування. Сучасні лізингові відносини в АПК також знаходяться на стадії становлення, хоча вони є основою розвитку інвестиційного процесу, залучення інвестицій у технічне оновлення виробничих потужностей підприємств комплексу, забезпечення формування матеріально-технічної їх бази. Лізинг, як складне та багатогранне економічне явище, поєднує в собі операції купівлі й продажу, оренди, придбання та інвестування, підприємницьку й фінансову діяльність. Доцільність його впровадження зумовлена необхідністю техніко-технологічного переозброєння основних сфер АПК і, насамперед, сільськогосподарського виробництва, недостатністю фінансових ресурсів, погіршенням платоспроможності агропромислових товаровиробників, низьким рівнем матеріального й технічного забезпечення, високим моральним і фізичним зносом основних засобів виробництва. Так, понад 70% наявної техніки агропідприємств відпрацювали свій амортизаційний строк, а темпи її відновлення

знаходяться в межах 10% від потреб [2]. За роки реформування економіки інвестиції у сферу АПК різко скоротилися, придбання тракторів зменшилося в 1,5 раза, комбайнів – в 1,4 раза. Назріла необхідність призупинення руйнації технічного потенціалу АПК, упровадження заходів й обґрунтування шляхів оновлення в його підрозділах головних засобів виробництва, розширення й активізація ринків агропромислової продукції. Саме лізинг спроможний при нестачі й відсутності коштів в агровиробників забезпечити активізацію їх діяльності шляхом фінансування придбання та використання устаткування й техніки без одноразового великого вкладення власних коштів на її закупівлю. Лізинг одночасно активізує інвестиції у сферу виробництва, поліпшує фінансовий стан товаровиробників і підвищує конкурентоспроможність малого й середнього бізнесу.

Отже, незадовільний стан розвитку АПК, регіональних продовольчих ринків, який зумовлений як факторами загального характеру, так і недоліками аграрної політики, недостатнім рівнем фінансового забезпечення, зумовлює необхідність упровадження лізингових відносин, розвиток лізингового бізнесу з метою залучення інвестицій у технологічне оновлення виробничих потужностей усіх сфер АПК.

Лізинг в АПК – це комплекс майнових відносин, що виникають, пов'язаний з передачею майна, зокрема, сільськогосподарської техніки, у користування після його придбання у виробника, де учасниками виступають лізингодавець, лізингоодержувач, виробник. Так, лізингодавець надає лізингоодержувачеві фінансову послугу, набуваючи майно у виробника за повну вартість, а лізингоодержувач відшкодовує цю вартість періодичними внесками з відсотками за кредит. Можливим є перехід права власності на лізингове майно від лізингодавця до лізингоодержувача. Упровадження лізингу в АПК надає можливість залучити позичений капітал і не заморожувати при наявності свій власний, економити на витратах, пов'язаних з володінням майном, установлювати за погодженням з лізингодавцем гнучкий графік виплати лізингових платежів. Лізинг є економічно вигідною формою найму, що активізує залучення інвестицій у сферу виробництва, поліпшує фінансове становище товаровиробників агропромислової продукції, підвищує конкурентоспроможність малого й середнього бізнесу, сприяє активізації діяльності регіональних ринків продовольства [3].

Лізинг характеризується різноманітністю функцій, форм і видів, специфікою принципів формування, має свої особливості прояву при застосуванні у сфері АПК. Серед різновидів лізингу особливе місце займає фінансовий лізинг як вид цивільно-правових відносин, які виникають за договорами фінансового лізингу. Він є головним видом лізингових операцій, за якими засоби виробництва стають об'єктом лізингу на тривалий строк з можливим придбанням лізингоодержувачем об'єкта лізингу [1]. Це сукупність економічних, правових, організаційно-управлінських та інших відносин, які виникають із приводу спрямування засобів виробництва на інвестування інноваційного розвитку підприємств за умови терміновості, платності, зворотності та цільового використання на основі реалізації договору лізингу. Останній є договором, відповідно до якого лізингодавець зобов'язується передати у власність зазначене лізингоодержувачем майно у встановленого ним продавця й надати лізингоодержувачу це майно за плату в тимчасове володіння й користування. Предметом лізингу можуть бути будь-які неспоживчі речі, у т. ч. підприємства, споруди, устаткування, транспортні засоби та інше рухоме й нерухоме майно, яке може використовуватися в підприємницькій діяльності.

Лізинг як ефективна форма залучення інвестицій в АПК, як вид інвестиційної діяльності, що сприяє активізації функціонування регіональних продовольчих ринків, дозволяє використовувати його переваги для поліпшення фінансово-економічного стану підприємств, має різнопланове призначення. Він тісно пов'язаний з орендним механізмом, але на практиці відрізняється широкою, складною, економічною основою

й зберігає в собі водночас якості кредитної угоди, інвестиційної й орендної діяльності, які поєднуються та інтегруються, створюючи нове організаційно-правове утворення.

Основними функціями лізингу в АПК є фінансова, виробнича, збутова, податкоотримуюча. Якщо фінансова функція виражається у звільненні сільськогосподарського товаровиробника від одноразової оплати повної вартості необхідних коштів виробництва та надання йому довгострокового кредиту, то виробнича функція полягає в оперативному вирішенні виробничих завдань шляхом тимчасового використання, а не купівлі дорогої техніки. Це доступ до нової техніки, прогресивного технічного процесу в АПК [4].

Виконання функціонального призначення лізингу в АПК, комплексу різнопланових функцій має опиратися на систему принципів як головних положень і правил дій лізингової діяльності. До них можна віднести принципи загальноекономічного характеру – комплексність, пропорційність, збалансованість, ефективність, системність, планомірність, законність, соціальна орієнтація та специфічного характеру – інноваційність, адаптивність, гармонізація, флуктуативність, узгодженість, безпечність.

Лізинг в АПК і на регіональних ринках продовольства, зокрема, на ринку сільськогосподарських засобів виробництва, виконує ряд важливих функцій у процесі активізації виробничої діяльності. Так, у системі АПК кожен з учасників у лізинговому процесі виконує такі функції: товаровиробник сільськогосподарської продукції, як споживач засобів виробництва, забезпечує купівельний попит, а лізингові компанії, як посередники, формують умови купівлі-продажу, задовольняючи попит. Учасники лізингової діяльності об'єднані загальним інтересом: купити й продати продукцію, поживавити виробництво на основі підвищення рівня матеріально-технічного забезпечення й модернізації техніко-технологічного обладнання.

На жаль, при важливій ролі лізингу як прогресивного виду підприємницької діяльності у сфері АПК і як основи зміцнення його фінансового стану й положення та регіональних продовольчих ринків у системі суспільного відтворення він не набув належного рівня розвитку, дієвість його слабовиражена, причому головним чинником такого стану є нестача в споживачів сільськогосподарської техніки грошових коштів. Це, насамперед, зумовлено тим, що покращення фінансового стану АПК гальмується неповним надходженням передбачуваних НАК “Украгролізинг” з державного бюджету коштів. Унаслідок причин організаційно-управлінського характеру, спостерігається тенденція зниження кількості укладених лізингових угод в АПК – якщо у 2009 році їх було 517, у 2010 році – 496, то у 2011 р. – лише 168, тобто в кількісному виразі їх зменшилося за останній рік у 2,9 раза, а у вартісному – в 1,5 раза. У такій важливій ланці сільськогосподарського виробництва, як рослинництво, кількість лізингових угод скоротилася в 3 рази (із 422 до 139), хоч обсяг лізингу зріс в 1,4 раза, а у тваринництві, відповідно, у 2 рази (з 52 до 26) при зменшенні вартості лізингових угод у 1,5 раза. Таке положення не можна визнати задовільним і воно потребує розробки заходів з активізації функціонування ринку лізингових послуг через систему фінансових важелів державної підтримки лізингової діяльності в АПК. Цьому також можуть сприяти створення системи лізингової самоокупності та самофінансування, розробка механізму підтримки лізингу державною та місцевою владою.

Вартими уваги є лізингові платежі як фінансові інструменти між учасниками лізингових операцій, які розмежовуються за фіксованими ставками, сукупністю платежів і пайовими платежами. В оцінку лізингових платежів поряд з такими компонентами, як амортизаційні відрахування, плата за запозичені ресурси, комісійна винагорода, плата за додаткові послуги та податок на додану вартість, доцільно включити й такі складові, як податок на майно, страхові платежі та часове дисконтування з урахуванням реалій розвитку й функціонування бізнесу в АПК. Необхідною умовою впровадження лізингу

в основні сфери АПК, обґрунтування лізингових рішень є оцінка ризиків у напрямі їх усебічного зниження в лізинговій діяльності АПК.

Напрями державної підтримки мають включати, перш за все, ресурсну підтримку сільськогосподарських виробників із виокремленням виважених пріоритетів, техніко-технологічне оновлення підприємств переробної промисловості, формування регіонального сектору інвестиційно-інноваційного ринку лізингових послуг, його інституційне оформлення, активізацію діяльності регіонального лізингового фонду та лізингових компаній. Інвестиції в АПК, як основу фінансової стабільності, здійснюються шляхом вкладень вітчизняного й іноземного приватного капіталу, прямих інвестицій із бюджетних коштів, опосередкованого бюджетного дотування приватних капіталовкладень (інвестиційні кредити та податкові пільги), інновацій з асигнування, системи податків, пільг, кредитів, що є базою розвитку агропромислової сфери та ліквідації диспропорцій у структурі її ресурсного потенціалу. У сучасний період джерелом інвестування в розвиток АПК і його регіональних продовольчих ринків є кошти промислових, агросервісних та інших підприємств, агропромислових груп й об'єднань.

Система фінансового забезпечення регіональних продовольчих ринків, як і всього АПК, потребує проведення діагностики фінансового стану й оцінки перспектив розвитку його підприємств і бізнесу, розробки відповідної політики, спрямованої на активізацію діяльності регіональних ринків на основі посилення дієвості й функціонування АПК, проведення необхідних організаційних і реорганізаційних заходів. Це сприятиме як усуненню розбалансованості фінансової системи АПК, невідповідності управлінських структур, що склалися, так і потребам економічного розвитку.

Оскільки ринок продовольства не може повністю саморегулюватися, важливим залишається державне регулювання розвитку АПК і його регіональних продовольчих ринків, створення умов для адаптації товаровиробників до ринку, забезпечення ефективності їх виробництва і наповнення ринків вітчизняним продовольством. Регулювання продовольчих ринків на державному рівні є об'єктивною необхідністю управлінської діяльності, бо ринковий механізм саморегулювання не забезпечує пропорційності сукупного попиту й пропозиції в продукції продовольчого призначення. У цьому плані особливу актуальність набуває створення, як засвідчив міністр Міністерства аграрної політики і продовольства, Наукового центру аналітики, прогнозування і балансів для проведення необхідних розрахунків та аналізу діяльності продовольчих ринків, чіткого планування їх роботи з метою виробництва гарантованих обсягів продовольства для повного забезпечення, насамперед, потреб внутрішніх ринків споживання. Стосовно бюджетного питання, то головними напрямками програми в контексті Національної програми реформування є здешевлення кредитів, підтримка товаровиробників.

Активізація лізингової діяльності як основи забезпечення стабільного розвитку АПК і ринків агропромислової продукції з урахуванням стартового фінансового стану сторін лізингових угод, конкурентних позицій, терміну окупності інвестицій, рівня прибутковості, державного субсидювання лізингодержувачів забезпечить створення конкурентного середовища в АПК, стабілізує його фінансовий стан, забезпечить стійку його позицію на вітчизняному й зовнішньому ринках продовольчої продукції, сприятиме підвищенню активності та дієвості регіональних ринків агропромислової продукції. При цьому слід узяти до уваги аграрну політику, яка повинна включати: розробку науковообґрунтованої концепції розвитку аграрного сектору на основі врахування об'єктивних економічних законів, аналіз стану, можливостей розвитку; виокремлення пріоритетних напрямів розвитку галузей АПК, зокрема, таких, які формують регіональні ринки продовольства; розробку заходів щодо фінансового забезпечення розвитку агропромислового виробництва; проведення практичних дій.

Для підвищення ефективності розвитку АПК, активізації діяльності регіональних ринків продовольчої продукції в рамках Національної програми реформування доцільно орієнтуватись і дотримуватися таких положень:

- виробничий блок агропромислової діяльності повинен базуватися на реформуванні, насамперед, рослинництва, свинарства й молочного скотарства;
- у рослинництві, яке забезпечує 50% експорту агропромислової продукції та втрачає під час збирання через відсутність збиральних комбайнів до 3–4 млн т зерна, варто забезпечити його інноваційну привабливість, надати державні гарантії й розробити програми для його швидкого технічного переоснащення;
- відновити молочне скотарство, щорічно нарощувати стадо молодняка, а також збільшити поголів'я свиней, подвоївши його за наступні 3–4 роки.

Реалізація напрямів нарощення ресурсного потенціалу в аграрному секторі країни забезпечить підвищення ефективності й активізацію продовольчих ринків при зростанні їх фінансової стабільності.

Висновки. Забезпечення стимулювання функціонування аграрного ринку потребує проведення комплексу заходів макроекономічного характеру, зокрема, заохочення виробників агропромислової продукції задля нарощення її обсягів і зростання товарообігу; регулювання структури ринку й ринкових відносин шляхом інвестиційної політики, фінансово-економічних заходів; здійснення контролю за цінами й забезпечення оптимального співвідношення попиту та пропозиції на ринку; регулювання експортних потоків сировини й агропромислової продукції; запровадження відповідної фінансово-кредитної та податкової політики; створення нових ринкових форм організаційного характеру, у т. ч. лізингових структур.

Лізинг як прогресивна форма розвитку АПК і регіональних ринків продовольства інноваційної спрямованості покликана поліпшити їх фінансове забезпечення, створення конкурентного середовища, знаходячи застосування, насамперед, у галузях рослинництва при придбанні збиральної та ґрунтообробної техніки, а у тваринництві – засобів механізації й автоматизації виробничих процесів, тваринницьких комплексів, продуктивної худоби.

Формами економічної вигоди для всіх учасників лізингової діяльності загалом і зокрема на ринках продовольчої продукції є: підвищення загального рівня капітальних вкладень у провідні й домінуючі сфери економіки, у т. ч. АПК; залучення в сільсько-господарське виробництво й переробну промисловість високих технологій, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності продукції на ринках продовольчої продукції; розширення виробництва та створення нових робочих місць, підвищення зайнятості населення у сферах АПК; придбання закордонного обладнання, що дозволяє залучати кошти від іноземних фінансових установ або грошові кошти держав, зацікавлених в експорті продукції високотехнологічних галузей; забезпечує найбільш прості схеми виконання зобов'язань, оскільки майно, передане в лізинг, одночасно є заставою, що дозволяє спрощено одержувати підприємствам лізингове фінансування на противагу залучення банківських кредитів. Крім того, лізингові компанії в силу своїх контактів набагато легше вирішують з банками питання кредитування, зі страховою компанією – страхування ризиків; сприяють залученню приватних інвестицій в економіку й АПК, збільшують надходження в державний бюджет у результаті активізації підприємництва; забезпечують прискорене становлення та ефективне функціонування ринків агропромислової продукції й, урешті-решт, підвищення рівня забезпечення населення продуктами харчування, зростання його добробуту.

2. Чернюк Л. Г. Лізинг в системі розвитку сільських територій / Л. Г. Чернюк // Зб. наук. пр. Вінницького нац. аграрного ун-ту. Серія "Економічні науки". – 2012. – Вип. 2 (64). – Т. 1. – С. 203–208.
3. Танклевська Н. С. Проблеми розвитку лізингу в регіональному АПК / Н. С. Танклевська // Економіка АПК. – 2007. – С. 58–61.
4. Величко Т. Г. Лізинг як інвестиційний механізм модернізації матеріально-технічної бази підприємств АПК / Т. Г. Величко // Проблеми матеріальної культури. – 2010. – № 12. – С. 163–168.

УДК 330.117: 338.45

ББК 65.30 (4 Укр)

Болотна О.В., Ларіна Т.Ф.

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ: РОЛЬ ДЕРЖАВИ

Харківський національний університет
ім. В.Н. Каразіна,
Міністерство освіти і науки, молоді та спорту
України,
61022, м. Харків, площа Свободи, 4,
тел.: 7025797,
e-mail: kandidat_market@mail.ru;
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України,
61080, м. Харків, просп. 50-річчя СРСР, 27,
тел.: 7398392,
e-mail: LTF-2010@mail.ru

Анотація. Стаття присвячена аналізу проблем впливу держави на процеси формування конкурентоспроможного промислового сектору в економіці України. Розглянуто деструктивні тенденції діяльності бюрократичного апарату на основі неокласичної та інституціональної теорій економічної думки. Виділено напрями структурної перебудови, які мають суттєвий потенціал забезпечення ефективного розвитку національної економіки в умовах глобалізації.

Ключові слова: держава, конкурентоспроможність, структурна трансформація, інноваційна активність, корупція, політична рента, політика імпортозаміщення.

Annotation. The article analyzes the problems the state's influence on the process of formation of a competitive industrial sector in the economy of Ukraine. Considered dystruktyvni tendencies of bureaucracy based on neoclassical and institutional theories of economic thought. The ways of restructuring that have significant potential for the effective development of the national economy under globalization.

Key words: state, competitiveness, structural transformation, innovation activity, corruption, political rents, policy of import substitution.

Вступ. Незаперечним є твердження про необхідність включення української економіки до глобальної економічної системи. Нерозв'язаність проблем технологічної відсталості вітчизняної економіки значно обмежує перспективи входження України до постіндустріального світу на паритетних засадах, перетворюючи нашу країну на сиринний придаток, виключаючи її із загальноцивілізаційних процесів розвитку. Носієм і захисником національних економічних інтересів, серед яких для України не останнє місце займає підвищення конкурентоспроможності промислового сектору на основі його модернізації, є держава. Інститут держави як фактор реалізації стратегії модернізації став предметом дослідження видатних українських економістів, серед яких